

СОРОКА О. С.,
аспірант кафедри конституційного права
(Київський національний університет
імені Тараса Шевченка)

УДК 342.7

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «СТАЛИЙ РОЗВИТОК» І «ПРАВО ЛЮДИНИ НА РОЗВИТОК»

У статті проаналізовано концепцію глобального управління сталим розвитком, яка була ініційована і реалізована в системі ООН. Ця концепція формувалася за наступною схемою: прийняття етичних декларацій стосовно принципів охорони навколишнього середовища та сталого розвитку – формування міжнародної політики сталого розвитку – створення інституційної основи сталого розвитку та її зміцнення – визначення цілей розвитку. Розглядаються питання співвідношення понять «сталий розвиток» і «право людини на розвиток», їх взаємозалежність і вплив один на одного.

Ключові слова: права і свободи людини, право на розвиток, сталий розвиток, принципи гуманізму, глобалізація, соціальний прогрес.

В статье проанализирована концепция глобального управления устойчивым развитием, инициированная и реализованная в системе ООН. Эта концепция формировалась по следующей схеме: принятие этических деклараций касательно принципов охраны окружающей среды и устойчивого развития – формирование международной политики устойчивого развития – создание институциональной основы устойчивого развития и ее укрепление – определение целей развития. Рассматриваются вопросы соотношения понятий «устойчивое развитие» и «право человека на развитие», их взаимозависимость и влияние друг на друга.

Ключевые слова: права и свободы человека, право на развитие, устойчивое развитие, принципы гуманизма, глобализация, социальный прогресс.

The paper deals with the model of global governance for sustainable development initiated and realised by the UN. The model was formed according to the following scheme: adoption of ethical declarations on principles of environmental protection and sustainable development – establishment of the international sustainable development policy – establishment of the institutional framework for sustainable development and its strengthening – creation of financial mechanisms – preparation of analytical reports on development – establishment of development goals. It is a network model of democratic governance focused on involvement of all stakeholders in decision-making.

Key words: human rights, fundamental freedoms, development, economic, social and cultural rights, Declaration on the Right to Development, social progress, international cooperation, implementation, global governance, sustainable development, UN system, ethical principles.

Вступ. Основним напрямом розвитку людства являється сталий розвиток, що передбачає забезпечення високої якості життя нинішнього покоління із збереженням права доступу майбутніх поколінь до життєво необхідних природних ресурсів. Сталий розвиток являється одним з головних пріоритетів Організації Об'єднаних Націй і являє собою багатоаспектне завдання по підвищенню якості життя всіх людей. Економічний і соціальний розвиток та охорона навколишнього середовища є взаємозалежними і взаємодоповнюючими компонентами сталого розвитку. В основі всіх суспільних процесів сталого розвитку покладений принцип поваги до прав і свобод людини, які завжди повинні зберігати пріоритетність при визначенні перспективних напрямлень розвитку людства.

Людина є основним суб'єктом і бенефіціаром процесу сталого розвитку, його активним учасником. Визнаючи за кожною людиною права приймати участь у створенні сприятливих умов для всебічного прогресивного розвитку народів, індивідів та їх держав, світове співтовариство тим самим визнає право людини на розвиток. Реалізація права на розвиток у сукупності з іншими правами лю-

дини являється необхідною умовою для досягнення сталого розвитку, в той же час, успішний сталий розвиток являється запорукою і гарантією здійснення права людини на розвиток.

Постановка завдання. Метою данної статті є розгляд концепції сталого розвитку як гарантії забезпечення реалізації права людини на розвиток і проблеми співвідношення даних понять.

Результати дослідження. Проблеми права на розвиток як права людини третього покоління були предметом розгляду таких теоретиків права, спеціалістів у галузі конституційного права, як Е. Лукашева, И. Лукашук, М. Марченко, Т. Пряхина та багатьох інших науковців. Питанням сталого розвитку присвячені численні роботи науковців-економістів та юристів-міжнародників. Однак, питання співвідношення даних понять являються малодослідженими.

Виклад основного матеріалу. Визнане світовим співтовариством і закріплене у міжнародно-правових документах, зокрема у Декларації ООН про право на розвиток, право на розвиток, метою котрого на початку було подолання економічної відсталості й залежності, поступово трансформується на рівень розвитку особистості і забезпечення рівних можливостей для всіх.

Так, у Доповіді про розвиток людини Програми розвитку людини ООН ще у 1990 році було чітко сформульоване поняття розвитку людини: «Справжнє багатство народів – люди. Головна мета розвитку полягає у створенні умов, що надають людям жити довгим, здоровим й творчим життям. Це може здатися простою істиною. Але про неї часто забувають через поточні інтереси у накопиченні сировини, товарів й грошового багатства» [11, с. 1]. Далі у доповіді було підкреслено, що розвиток людини поєднує виробництво й розподіл товарів з розширенням й використанням людських здібностей, тобто розвиток людини стосується не тільки задоволення основних потреб, але й розвитку самої людини та її прав. В даному випадку маються на увазі права людини на вільне й гідне життя, на яке мають право всі люди внаслідок своєї належності до людства, які є універсальними, невідчужуваними й неподільними.

Право на розвиток містить у собі багатогранні складові розвитку людини, розмаїття можливостей самореалізації в усіх сферах суспільного життя. Як слушно зазначають деякі науковці, множинність складових розвитку особистості – закономірний висновок з концепції «людини розумної», котра усвідомлює власну цінність і цінність інших особистостей в силу свого інтелектуального, освітнього, морального і етичного рівня самосвідомості, що представляє іншу, окрім економічної, парадигму права на розвиток [12, с. 39-42]. Однак, реалізація творчого потенціалу особистості неможлива в умовах економічної незабезпеченості й нерівності. Адже, як вірно зазначає професор Т. Пряхина, несприятливі соціально-економічні умови не повинні позбавляти людину можливості реалізувати себе. Саме тому ліквідація бідності стала ключовим обов'язком як світового співтовариства, так і окремих держав, котрі повинні приймати всі відповідні заходи щодо здійснення права на розвиток і забезпечення рівних можливостей для всіх у тому, що стосується доступу до основних ресурсів, освіти, охорони здоров'я, харчування, житла, зайнятості та справедливому розподілі прибутків [12, с. 39-42]. Про це йшлося і у черговій Доповіді ПРООН 2000 року, в котрій зазначалося, що гідний рівень життя, задовільне харчування, медико-санітарна допомога, освіта й захист від загроз являються правами людини, а не лише цілями у сфері розвитку, і що бідність уявляє собою загрозу для здійснення прав людини [11, с. 1].

Особливо гостро проблема рівного доступу до життєво необхідних ресурсів та подолання бідності постала в період входження людства в активну фазу глобалізаційних процесів, в основі яких лежить прискорення прогресу економіки і посилення інтеграції світових ринків товарів, послуг, капіталу, технологій і праці.

З точки зору права і прав людини, глобалізація розглядається як «довготривалий, маючий багатовікову історію, процес засвоєння людством позитивних ідей справедливості, добра, всезагального блага, всього того, що в наш час називається комплексом прав і свобод людини, в галузях економіки, політики й інших сферах суспільних відносин, в подальшому отримавши нормативне закріплення, як у національних законодавствах держав, так і у міжнародному праві» [14, с. 89].

У глобальному контексті розвитку людства, як зазначають науковці, являється стихійним в сенсі впливу людської діяльності на динаміку біосферних процесів, що викликає загострення глобальних проблем, котрі можуть призвести до катастрофічних наслідків [5, с. 4-11]. Це можуть бути проблеми і загрози, пов'язані з екологією, такі як, нестача водних ресурсів, забруднення навколишнього середовища, нищення лісів та рибних запасів тощо; загрози людському потенціалу і її життю, такі як поява нових видів хвороб, демографічна криза, міжнародний тероризм та розповсюдження наркотиків і т. і. Саме тому, усвідомлюючи проблеми впливу суспільства на навколишнє середовище, інтенсивне використання всіх життєво необхідних ресурсів, котрі часто-густо є невідновними, що ставить під «сумнів невід'ємне право майбутніх поколінь мати такі ж можливості доступу до ресурсів і соціального блага» [4, с.1], міжнародне співтовариство у якості нової моделі розвитку запропонувало концепцію сталого розвитку, орієнтованого на пошук балансу між економічною, соціальною й екологічною складовими розвитку [5, с. 4-11]. Саме фундаментальна ідея дотримання прав нинішнього й майбутніх поколінь стала соціальною складовою концепції стійкого розвитку і визначає її гуманістичний характер.

Слід зауважити, що термін «сталий розвиток» походить від англійського “sustainable development”, що неоднозначно перекладається як на нашу, так і на російську мову. Різні джерела надають різні значення цьому вислову, він перекладається не тільки як «сталий розвиток», а й як «стабільний», «збалансований», «само підтримуваний», «безперервний», «життєво підтримуючий» тощо. Автором цього терміну вважається міністр Норвегії Гру Харлем Брундтланд, котра у доповіді, підготовленої Міжнародною комісією з навколишнього середовища для ООН у 1987 році, використала термін “sustainable development”. Він був перекладений як «сталий розвиток» (з російської – устойчивое развитие) і увійшов не лише у науковий та публіцистичний обіг, а й в державні документи. З того часу термін «сталий розвиток» набув широкої популярності й розповсюдження. Однак, на думку деяких науковців, переклад терміну “sustainable development” в розумінні «сталого розвитку» являється деяким лінгвістичним нонсенсом, оскільки сталого розвитку просто не може бути – якщо є розвиток, то стабільності вже немає [6, с. 51]. Ми будемо дотримуватися загальноприйнятої термінології й використовувати термін «сталий розвиток».

Під сталим розвитком розуміють глобальну стратегію вирішення глобального соціально-економічного протиріччя між зростаючими потребами людства й неможливістю біосфери забезпечити ці потреби, а у більш загальному випадку як найбільш безпечний тип самоорганізації цивілізації [17, с. 209–224]. Спеціальна група експертів з розвитку, що працювала під егідою ООН, визначає поняття сталого розвитку, як «процес, в якому дії самих людей об’єднуються з діями влад з метою покращення економічних, соціальних й культурних умов життя співтовариства, інтегрування цих співтовариств у загальний потік життя людства, надання їм можливості вносити максимальний вклад у національний розвиток. Таким чином, цей комплекс процесів включає два обов’язкових елемента: участь самих людей у діях по підвищенню рівня їх життя з максимальним упором на їх власну ініціативу й забезпечення технічних та інших послуг, направлених на розвиток ініціативи, самопомочі й взаємодопомоги і підвищення ефективності їх діяльності. Це закладається у різні програми покращення окремих сторін життя співтовариства» [1, с.158-163].

На думку А. Урсула, сталий розвиток – це розвиток людства, за якого задоволення потреб нижчих поколінь здійснюється без шкоди для майбутніх поколінь; керований збалансований розвиток суспільства, що не руйнує своєї природної основи і забезпечує безперервний прогрес цивілізації [2, с. 1066-1068].

Схожі положення містяться й у Доповіді про розвиток людського потенціалу Програми розвитку ООН 1994 року. Зокрема, була запропонована універсальна й адекватна становищу у світі модифікація концепції сталого розвитку, котра визначає розвиток не лише як такий, що породжує економічне зростання, а й таке, що справедливо розподіляє його результати, поновлює навколишнє середовище у більшому ступені, ніж його руйнує, примножуючи можливості й статки людей, а не такий, що призводить до їх зuboжіння й бідності. Це розвиток, котрий надає пріоритет бідним, розширенню їх можливостей і забезпеченню їх участі у прийнятті рішень, що зачіпають їх інтереси. Це розвиток, у центрі якого людина та її права [18, с.6-7].

Цілі й основні орієнтири в сфері розвитку були сформульовані й у Декларації тисячоліття, яка була прийнята на Генеральній Асамблеї ООН у 2000 році. Декларація містить зобов’язання в області міжнародної співпраці з питань миру, безпеки та роззброєння, розвитку й викорінення бідності; захисту навколишнього середовища; прав людини, демократії й належного управління, заснованих на таких фундаментальних цінностях, як свобода, рівність, солідарність, толерантність, повага до природи і спільна відповідальність [3, с.2]. В якості засобу сприяння розвитку та викоріненню бідності Декларація висунула низку цілей, котрі отримали назву «Цілі в області розвитку». Цілі і завдання визначаються проблемами, пов’язаними з крайньою бідністю і голодом, гендерною нерівністю, високою дитячою смертністю, недостатнім рівнем освіти, охорони здоров’я тощо. Цілі в області розвитку, сформульовані в Декларації тисячоліття, ґрунтуються на загальних принципах прав людини, демократії й участі у визначенні шляхів здійснення змін, сприяють прогресу ключових пріоритетів розвитку людини.

Перехід до сталого розвитку на принципах рівних можливостей для майбутнього покоління стало альтернативою виходу з тупикового розвитку сучасної індустріальної цивілізації, [10, с.17] способом впорядкування нових взаємовідносин між членами суспільства з приводу справедливого розподілу благ для забезпечення реалізації всіх прав людини і громадянина. Людина, її права і свободи стали критерієм перетворень економічного і соціального характеру, засобом виміру при визначенні перспективних напрямків розвитку суспільства. Про це свідчать, наприклад, положення підсумкового документу Конференції ООН з стійкого розвитку «Майбутнє, якого ми бажаємо», що проходила у Ріо-де-Жанейро в червні 2012 року, в якому, визнаючи універсальний і неподільний характер всіх прав людини і знову підтверджуючи в зв’язку з цим право на розвиток, як складову всіх прав людини, було зазначено, що «вже зараз ми стикаємося з майбутнім, в якому різні кризи нашого часу продовжують

кардинально змінювати світ. Все це примушує нас, серед іншого, переглянути нашу модель розвитку. Декларація ООН про право на розвиток будується на ідеї неподільності і взаємозалежності прав людини, і тому повинна стати ключовою установкою на шляху всебічного і сталого розвитку» [13, с. 1].

Усі питання сталого розвитку є дуже актуальними і для України. В Україні проблема сталого розвитку обговорюється достатньо давно. В останні десятиліття створено значний науковий доробок, який заклав підґрунтя новим орієнтирам розвитку країни на засадах постіндустріальної економіки, розроблення пропозицій втілення у державну політику механізмів подолання системних обмежень гуманізації суспільного розвитку.

До таких доробок відноситься, передусім, розроблена фахівцями Національної Академії України Концепція переходу України до сталого розвитку. В її основу покладені ідеї і принципи, ухвалені міжнародно-правовими документами, в тому числі Конференцією ООН з навколишнього середовища і сталого розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992 р.), дев'ятнадцятою спеціальною сесією Генеральної Асамблеї ООН («Ріо+5», 1997 р.) та Всесвітнім самітом зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі («Ріо+10», 2002 р.). Концепція визначає цілісну систему поглядів на збалансованість гуманістичного, соціального, економічного та екологічного розвитку України, правові основи, принципи, завдання та організаційні заходи переходу країни до сталого розвитку і є базовою для розробки відповідної стратегії, державних, регіональних та інших програм, проектів соціально-економічного розвитку на найближчу і віддалену перспективу [7, с. 14-34].

Зміст основних ідей Концепції сталого розвитку знайшов законодавче закріплення в Указі Президента України «Про стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» від 12 січня 2015 року. Стратегія визначає мету, вектори руху, дорожню карту, першочергові пріоритети та індикатори належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку України. Основним вектором розвитку являється забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів життя. Україна має стати державою з сильною економікою та з передовими інноваціями [15, с. 1].

Метою переходу України до сталого розвитку є забезпечення високої якості життя нинішнього і майбутніх поколінь шляхом збалансованого соціально-економічного і екологічного розвитку, відтворення навколишнього природного середовища, раціонального використання природно-ресурсного потенціалу країни, забезпечення охорони здоров'я людини, її екологічної та соціальної захищеності. Досягнення цієї мети відповідає культурним і світоглядним цінностям українського народу, в історії та традиціях якого завжди було бережливе ставлення до землі, води, рослинного і тваринного світу, природи загалом [7, с. 14-34].

У теоретико-методологічному аспекті в національній парадигмі сталого розвитку, урахуовуючи багатий міжнародний і національний досвід, на думку фахівців Інституту економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України, необхідно зробити нові акценти, поставивши, з одного боку, у центр розвитку людину та її інтереси в конкретному середовищі життєдіяльності, а з іншого – забезпечити її потужним економічним інструментарієм, адекватним потребам виробництва і вимогам сталого й збалансованого природокористування [8, с. 41-42].

Сила ідеї сталого розвитку пояснюється тим, що вона відображає й одночасно спонукає приховану зміну в нашому баченні взаємозв'язку між економічною діяльністю людей і природним світом – замкненою екосистемою, що має скінченні матеріальні ресурси і не може збільшуватися. Така зміна приводить до переходу від економічного принципу кількісного збільшення (зростання) до якісного поліпшення (розвитку) як напряду майбутнього прогресу [8, с.41-42].

Аналіз міжнародно-правових і національних документів, регулюючих питання сталого розвитку, дає можливість зробити висновок, що формування концепції сталого розвитку означає об'єднання в єдину систему економічної, екологічної й соціальної сфер діяльності з метою вироблення нових підходів до формування політики збалансованого й керованого розвитку суспільства, яке не руйнує своєї природної основи і забезпечує безперервний прогрес цивілізації, заснований на повазі до прав людини. Концепція сталого розвитку передбачає обов'язок держав до створення відповідної стратегії на національному рівні. Крім того, глобальна сутність сталого розвитку, як слушно зазначають деякі науковці, диктує не лише необхідність переходу суверенних держав до нової цивілізаційної стратегії, але й суттєве посилення інтеграційних тенденцій у світовому співтоваристві. Незалежно від соціально-економічних, політичних, культурних та інших особливостей, всі держави планети повинні включитися у глобальний процес для забезпечення виживання людства й збереження біосфери [16, с.1066].

Гуманістичний характер концепції сталого розвитку призводить іноді до змішування понять «сталий розвиток» і «право людини на розвиток». Так, на думку Т. Пряхиної, принципи рівноправності і рівних можливостей сталого розвитку являються ключовими у розширенні нормативного змісту права на розвиток і у розумінні трансформації права на розвиток управо на сталий розвиток, яка відбулася з ним за досить короткий строк [12, с.39-42].

Причинами змішування даних понять, на нашу думку, можуть бути і відсутність загальнови-знаної дефініції «сталого розвитку» (за різними джерелами існує біля ста різних дефініцій даного терміну), і схожістю перекладу даних термінів з мови оригіналу.

Відсутність одностайності у визначенні й розумінні поняття «сталий розвиток» пояснюється як складністю самого поняття, що включає різні аспекти розвитку людства (економічні, екологічні і соціальні), так і відмінністю поглядів тих, хто розглядає питання сталого розвитку (представники різних галузей науки, економісти, політики, громадські діячі тощо).

Щодо перекладу цих термінів, то, як нами вже зазначалося, термін «сталий розвиток» походить від „sustainable development”, а термін «право на розвиток» від „right to development”. Тобто, як бачимо, в оригіналі ці поняття мають різний за своєю сутністю зміст, тоді як ми використовуємо єдине поняття «розвиток».

Однак, поняття «сталий розвиток» передбачає, передусім, обов'язок держави створити необхідні умови для забезпечення прогресу (розвитку), комплексний підхід до економічних і соціальних процесів розвитку з метою «раціонального й продуманого використання навколишнього середовища таким чином, що воно буде збережене для майбутніх поколінь» [19, с.333], а також для задоволення найбільш важливих для життя потреб нинішнього покоління. В той час, як «право на розвиток» є нормативно закріпленою нормою права і передбачає право на участь як окремої особи, так і народу в цілому у даних процесах на засадах справедливості й рівноправності. Таким чином, «сталий розвиток» виступає у якості гарантування забезпечення «права людини на розвиток». Дані поняття являються взаємопов'язаними, такими, що доповнюють один одного. Така думка прослідковується, наприклад, у матеріалах багатьох міжнародних конференцій, присвячених проблемам сталого розвитку. Так, виступаючи на спеціальних заходах в рамках сесії ЕКОСОП, присвяченій 25-ій річниці Декларації ООН про право на розвиток, Верховний комісар по правам людини ООН Наві Піллей зазначила, що «право на розвиток, що втілюється у принципах рівності, недискримінації, участі, прозорості, міжнародного співробітництва й відповідальності, може допомогти державам у виробленні, прийнятті і реалізації політичних курсів і програм, націлених на справедливий, рівний і сталий розвиток для всіх» і «ключове питання полягає в тому, як реалізація права на розвиток і досягнення мети сталого розвитку можуть укріпити один одного і як ООН може використати дану взаємодію...» [9, с. 1]

Висновки. Отже, концепція сталого розвитку, ґрунтуючись на засадах гуманності, справедливості й рівноправності, передбачає забезпечення економічного процвітання, матеріального, екологічного і соціального благополуччя та безпеки людства, збереження навколишнього середовища і раціонального використання природних ресурсів. Задля цього державами приймаються національні стратегії сталого розвитку, розширюються інтеграційні процеси та міжнародне співробітництво, активізується всебічна й конструктивна участь громадян у розвитку і у справедливому розподілі створюваних благ та підвищенні якості життя. Саме залучення громадян до участі у всебічних економічних, соціальних, культурних і політичних процесах, направлених на постійне підвищення добробуту всього населення і являється гарантуванням реалізації права людини на розвиток.

Список використаних джерел:

1. Бегун Т. В. Устойчивое развитие: определение, концепция и факторы в контексте моногородов / Т. В. Бегун // Экономика, управление, финансы: материалы II междунар. науч. конф. (г. Пермь, декабрь 2012 г.). – Пермь: Меркурий, 2012. – С. 158–163.
2. Глобалистика. Энциклопедия / Гл. ред. и сост. И.И. Мазур, А.Н. Чумаков. – М., 2003. – С. 1066-1068.
3. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций / Принята резолюцией 55/2 Генеральной Ассамблеи от 8 сентября 2000 года [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.html.
4. Мажаров М. Управление устойчивым развитием [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://n-t.ru/tp/ns/uor.htm>.
5. Марушевский Г. Глобальное управление устойчивым развитием: опыт ООН / Г. Марушевский – Устойчивое развитие. – №4 (25) – июль-август 2015. – С.4–11
6. Моисеев Н.Н. Судьба цивилизации. Путь Разума /Н.Н. Моисеев – М.: Изд-во МНЭПУ, 1998. – 228 с.
7. На меті – сталий розвиток України. / Вісн. НАН України, 2007. – № 2 (13) – С.14-34
8. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. академіка НАН України, д.т.н., проф., засл. діяча науки і техніки України Б. С. Патона. – К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. – С. 41–42 (72 с.)

9. Осуществление права на развитие для всех /Сессия Экономического и Социального Совета ООН, посвящена 25 годовщине Декларации ООН о праве на развитие/ – [электронный ресурс] – режим доступа: <http://www.ohchr.org/RU/NewsEvents/Stories/Pages/RightToDevelopmentRealityForAll.aspx>
10. Програма дій «Порядок денний на XXI століття», ухвалена конференцією ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (Саміт «Планета Земля», 1992 р.)/ літ. ред. К.Овчаренко/ – Київ: Інтелсфера, 2000. – 360 с.
11. Программа развития ООН: Индекс человеческого развития в странах мира. [Электронный ресурс] – режим доступа – <http://gtmarket.ru/news/state/2010/11/05/2719>
12. Пряхина Т.М. Право на развитие // Т.М. Пряхина /Права человека в современном мире: новые вызовы и трудные решения: материалы международной научной конференции / отв. ред. Т. А. Сошникова –М. : Изд-во Моск. гуманит. ун-та, 2014.– С.39-42 (382 с.)
13. Рио-де-Жанейрская декларация по окружающей среде и развитию, документ ООН A/CONF.151/26, 14 июня 1992 г.
14. Смирнова Е. С. Глобализация как правовое понятие: Монография. 1-е изд. М.: Мешера, 2007; 2-е изд. 2008
15. Стратегія сталого розвитку "Україна – 2020», затверджена Указом Президента України від 12.01.2015 р. №5/2015 електронний ресурс режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
16. Урсул А.Д. Устойчивое развитие //А.Д. Урсул /Глобалистика. Энциклопедия /гл. ред. и сост. И.И. Мазур, А.Н.Чумаков. – М. 2003, С.1066
17. Урсул А.Д., Калюжная Д.Е. Глобальное управление и устойчивое развитие: политический аспект проблемы /Право и политика, №12 – М.: НБ-Медиа, 2015. – С.209-224
18. Human Development under Transition / Summaries of National Human Development Reports? 1966. – N.-Y. Turope and CIS. 1966. – P. 6-7.
19. Kuokkanen T. International Law and the Environment. – Kluwer Law International, 2002. – P. 333

ТОРГОНСЬКА А. В.,

магістрант кафедри конституційного права
(Київський національний університет
імені Тараса Шевченка)

УДК 352(477)

РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена дослідженню та аналізу законодавчого та практичного аспекту реалізації поставлених завдань на етапі сучасної реформи органів місцевого самоврядування, основ та нововведень. Розглянуті позитиви та недоліки запроваджених змін у системі органів місцевого самоврядування та їх вплив на стан управління в майбутньому. З розглянутих у статті питань запропоновані авторські висновки.

Ключові слова: *місцеве самоврядування, органи місцевого самоврядування, територіальна організація влади, децентралізація, територіальна громада, добровільне об'єднання територіальних громад, реформа місцевого самоврядування.*

Статья посвящена исследованию и анализу законодательного и практического аспекта реализации поставленных задач на этапе современной реформы органов местного самоуправления, основ и нововведений. Рассмотрены позитивы и недостатки введенных изменений в системе органов местного самоуправления и их влияние на состояние управления в будущем. Предложенные авторские выводы по рассмотренным в статье вопросам.

Ключевые слова: *местное самоуправление, органы местного самоуправления, территориальная организация власти, децентрализация, территориальная община, добровольное объединение территориальных общин, реформа местного самоуправления.*

